

הדר פרק ששי עירובין

סה.

עין משפט גזר מצוה

בו א ב מיי פ"ד מהל' אשות ה"י י"ו ופ"א מהלכות מירות דין י"ג ופרק טט מהל' מוכרה הלכה יח סגנו עשין פ"ג טו"ש"ע א"ה"ע סימן מד סע"ף ג וטו"ש"ע ח"מ סימן ל"ה סע"ף כג וטו"ש"ע י"ד ס"י א' סע"י ט':

בו ג מיי פ"ג מהלכות מ"ת הלכה י"ג טו"ש"ע א"ח ס"י ל"ה סע"ף א וטו"ש"ע י"ד סימן רמו סע"ף כג:

ב"ח ד טו"ש"ע א"ח ס"י ל"ה סע"ף ב:

ה (מיי פ"ד מהל' מפלה הלכה ט"ו):

ב"ח ו (מיי שם ה"ל ט' טו"ש"ע א"ח ס"י כ"ג סע"ף ב:

תורה אור השלם

- לכן שמעי נא זאת עקבה ושכורת ולא מקיץ: ישעיהו נא כא
- גאון אפיקי מגנים סגור חותם ע"י: איוב מא ז
- אחד בגדו כמו קהל באפיקי קחלים יעברו: איוב י טו
- והוא אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגינתך: במשנת רוח אפר: תהלים יח טו
- ואקבצם אל הקדר הבא אל אהויה ופנהו שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכתיבים ומגני לוי לא מקצאתי שם: עזרא ח טו
- והיה יי את ריח הדיחה ויאמר יי אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד לבלות את כל חי באפשר עשייתו: בראשית ח כא
- תנו שָׁכַר לְאוֹבֵד וְיִין לְמַרְבֵּשׁ: משלי לא ו
- וְגִבְרֹתַם אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֵת מִימְךָ וְהִסְתַּרְתִּי מִקְדָּלְךָ מִקְרֶפְךָ: שמות כג כה

מוסף רש"י

צילוחא. דעת לולא ומיזשם שאינו טרוד כוללם מחשבת (מגילה כח). ולשלם שכר לרשעים. שמתעניין בו עטולם היה ומקללנו בו שכן מלוה שעשין עטולם היה (סנהדרין ט.ז).

רבינו הנגאל (המשך)

אילו היו הכנים נשכים אחי לא הריגא יכיל למיגרס. ולפיכך עשהה לו אמו למר בר רבנא שבעה חלוקים להתלויף בכל יום חלוק מפני הכנים. כל הגורס ביום שמעתיה מיוחדן בר זריא. ר' אחא היה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגריס. א"ר אליעזר הבבא ברוך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחיה ונתנה שם ימים שלשה וגו'. אבוב דשמואל כל כי היה אחי מאורחא תלתא יומי לא היה מתפלל. שמואל לא היה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה בינו יש בו מדעת קונו, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שרעתו מיושבת עליו בינו יש בו מדעת שבעים וקנים, מאי טעמא יין עולה ע' וסוד עולה ע'. נכנס יין יצא סוד. לא נברא היין אלא לנחם בו אבלות, ולשלם שכר לרשעים. שנאמר תנו שכר לאובד ויין למי נפש. ופליגא דר' חנינא בר פפא, דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימך, מה לחם הניקה בכסף מעשר אף הני מים הניקהו בכסף מעשר, ומאי ניהו יין וקרי להן מים

מסר שינתיה לשמעיה. פי' בקונט' לרצי חנינא דלמר איעבורי זעי לית ליה דרז ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן מפלה לא יתפלל דשכור או שמוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו איך נראה דהלכה כרז ששת ^א ור"ח פי' צענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה כלומר צעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחוממין לרות צעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו ^(איוז ב) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכבושו וזו הגאווה היא עת שכרותו של אדם רצי חנינא סבר לכבושו צנינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא שתקע צנינה וימנע מן המפלה אלא לגלותו כדי להתעסק צדק ויוצא זה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר א"ר יורה. פירש בקונטרס צדקמי אחר מקרא זה ואינו ככל הכתובים ושמה צספר בן סירא הוא ומלניו כזמה מקומות שמציא הש"ס מקראות הכתובים צספר בן סירא כדאשכחן בהחובל ^(צ"ק כג): כל עוף למיניהו ישכון וכן אדם לדומה לו ^א וכן סלסלה ומרומתך ^ב וצנדיעים מושיצך ואמרין צירושלמי דכרכות שהוא כחוב צספר בן סירא ורבינו שמואל פירש שהשיב רבינו קלונימוס שכן דורש צירושלמי כל המיזר אל יורה דכתיב שמעי נא זאת ענינה ושכורת ולא מיין והכי איתא צירושל' צריס פרק איך עומדין הבא מן הדקך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב שמעי נא זאת וכו' וגם רצי וריקא ורצי יוחנן צספ ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר המיזר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדקין קרא שמעי נא זאת ועמה טעמה צרה לשכרות ובשכרות כתיב להבדיל ולהורות כדכריש צכרימות ^(דף יג): ומחאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור ממוך שטרוד צלרמו וצכנסו ור"ת מפרש דמחאי קרא קדריש היערוך שועך לא צצר ^(איוז לו) כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך דעמי טרוד וצכמה מקומות רגיל הש"ס לקרר המקרא כגון ונתן הכסף וקס לו ^א ומיהו קלת קשה צצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

אלא צשינתא. כמו לילי תקופת תמוז: וקרי' ליה בלשון מים. פשטא דקרא מים ממש דכתיב צספיה דקרא וליסירומי ממלה מקרנך ע"י שיצרך המים כדאשכחן גצי רפואות מי מרה כל הממלה אשר שמתי בצמרים לא אשים עליך וכתיב נמי ^(מלכים ג) רפאתי למים האלה: **התם**

א"ר חנין לא נברא יין ^א אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' ^ב תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' ^ג וברך את לחמך ואת מימך מה לחם שניקה בכסף מעשר אף מים שניקה בכסף מעשר ומהו יין וקרי להן מים

יכולני לפטור. לטעון על כל ישראל לפני הקצ"ה דצר שיפטרו כולן מדינא ^א לע"ל לומר שהן ^ב שיכורים ואין נתפסין על עונם: **מדין הפלה.** אם דיין אותן על שלא היו מתפללין ככוונה יכול אני לפוטרו: **המפיק מגן.** המעביר תפלת מגן אצרהם שאינו אומרה: **צעת גאווה.** צעת שיכרות אינו מתפלל: **סוגרין וחוממין לרות צעדו.** שלא יבאו עליו: **שאינו מפיק איתמר.** דהאי מפיק לישנא דגלווי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה צעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **אפיקי מים.** גלווי הם דכתיב ויגלו מוסדות: **מסר צנינה לשמעיה.** אמר לו הניחמי לישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקימני. ר' חנינא דלמר איעבורי זעי לית ליה דרז ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: **צצר אל יורה.** צדקמי אחר המקרא זה ^א ואינו צכל הכתובים ושמה צספר בן סירא הוא: **יומא דשופא.** רוח דרומית מנשבת צו ^א וחוקה: **צנוסא.** דעת לולא: **ציומא דאיסנא.** כשמנשבת רוח צפנית יוס אורה הוא ונוח לכל כדלמר ציצמות צפרק העבר ^(דף עב). מפני מה לא מלו ישראל צמדבר מפני שלא נצפה בהן רוח צפנית אצל ציומא דשופא אמר התם לא מהלינין ציה ולא מסוכרינין ציה: **קריב צופא.** אפי' ציווי עבודה קלה היתה מצטלת אחי: **לא סנאי.** לא הייתי שונה כמו צשניתי: **יומי דאריכי.** ימים שהוא צקצר אריכי לישן וקטיני לעסוק בצורה וצמזמות: **וינוס עונא.** וישן הרבה: **יוף ופרע.** היה קוצע לו לשנות כך וכך פריקים ציוס והיה רגיל לעסוק ציוס ופעמים שהיה טרוד צמזמותיו ציוס ופורע קציעות עמו צלילה: **אל יתפלל ג' ימים.** שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחמה שם ימים שלשה.** והדר ואצניה מכלל דעד השתא לא הויה צניה: **דאיוס ציה שיכרא.** ריח השכר משכרות: **דאיוס ציה הרסנא.** משום ריחא: **המספסה ציין.** שמתפיסין אותו על דבר ומתרעה כשטוב לבו והתפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוח, אבל הגיע לשכרותו של לוח פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה, כלומר צעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחוממין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא גלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכבושו, וזו הגאווה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבושו בשניה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשניה ^(זמנן) וימנע מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף. ואמרין מכרי קראי משמעו כר' חנינא וכו' יוחנן, במאי פליגי. בדבר ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כר' הלקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, הייש דילמא משתקע בשניה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רחח לא היה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשופא, פי' יום עבוים לא היה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילוחא כיומא איתנא, פי' יום שמונשבת בו רוח צפנית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכוחא לא גריס. פי' אילו היתה משתקת אותו לתשמיש בבית והיתה נטרדת דעתו, ולא הויה יכול למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גריס. כלומר

^א יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר ^ב לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מיתבי ^ג שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא ^ד ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוח אבל הגיע לשכרותו של לוח פטור מכלום: ^א ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה סוגרין וחוממין צרות בעדו שנאמר ^ב גאווה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב ^ג אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלווי הוא דכתיב ^ד ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מכרי קראי משמע בין למר ובין למר ^א מאי בינייהו איכא בינייהו דרב ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשופא לא הוה נפיק לבי דינא ^א אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילוחא כיומא דאיתנא אמר אביי אי ^ב אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר ^ג רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' ^א מני ל' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש ^ב לא איברי סיהרא אלא לגריסא אמרי ליה לר' זירא מוחדרן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה ^ג ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מוים פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב ^ד זיף ופרע אמר ר"א ^ה הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר ^ו ואקבצם אל הנהר הבא אל ^ז אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוב דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי ^ח שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה בינו יש בו מדעת קונו שנאמר ^ט וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב בינו יש בו דעת ע' וקנים ^י יין ניתן בע' אותיות

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בצר. ובגדיבים תושבד. וכן מכות דף ק' ע"ב דהך דף טו ע"ב מדרש צ"ר פ"ח:

רבינו הנגאל

מיום שחרב בית המקדש כתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מכאן אמר רבא ^(אב"ע) יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב בית המקדש מדין תפלה. דקיימא לן שכור אל יתפלל, והא דרבינא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר, הרינו כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוח, אבל הגיע לשכרותו של לוח פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה, כלומר צעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחוממין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא גלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכבושו, וזו הגאווה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבושו בשניה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשניה ^(זמנן) וימנע מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף. ואמרין מכרי קראי משמעו כר' חנינא וכו' יוחנן, במאי פליגי. בדבר ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כר' הלקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, הייש דילמא משתקע בשניה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רחח לא היה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשופא, פי' יום עבוים לא היה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילוחא כיומא איתנא, פי' יום שמונשבת בו רוח צפנית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכוחא לא גריס. פי' אילו היתה משתקת אותו לתשמיש בבית והיתה נטרדת דעתו, ולא הויה יכול למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גריס. כלומר

וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד ^א א"ר חנין לא נברא יין ^ב אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' ^ג תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' ^ד וברך את לחמך ואת מימך מה לחם שניקה בכסף מעשר אף מים שניקה בכסף מעשר ומהו יין וקרי להן מים

יין וקרי להן מים ^א א"ר חנין לא נברא יין ^ב אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' ^ג תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' ^ד וברך את לחמך ואת מימך מה לחם שניקה בכסף מעשר אף מים שניקה בכסף מעשר ומהו יין וקרי להן מים